

ЛИОН ФОЙХТВАНГЕР ЭКСПЕДИЦИЯ ДО ПОЛЮСА

Превод от немски: Венцеслав Константинов, —

chitanka.info

Четиринадесетгодишен, Северняка^[1] прочете за лишенията, изтърпени от полярния изследовател сър Джон Франклин^[2] и неговите другари — как седмици наред единствената им храна били кокалите, намерени в изоставен индиански лагер, докато накрая изяли и собствените си кожени обуца. Честолюбие то пламна в душата на четящия и той пожела да преживее същите страдания. Бе затворено момче. С никого не сподели намерението си, а започна фанатично да тренира, напрягаше мускулите и нервите си до краен предел. Недалеч от неговия град имаше високо плато, което през зимата не бе успял да премине жив човек. Двадесет и една годишен, той го прекоси през януари и само невероятната му издръжливост го спаси от гладна смърт — изтощен и замръзващ, той заспа през нощта в една снежна яма, която се превърна около него в леден блок.

Упорито и методично той придоби познания за всичко, което можеше да се окаже необходимо за един полярен изследовател, усвои науката за океана и за въздуха. Издържал държавните си изпити, той избра най-трудните морета, за да изучи на практика до най-малки подробности изкуството на навигацията и пътуването сред ледовете. В дни на глад, студ и скорбут той се превърна в твърд и мълчалив мъж, който недоверчиво заключваше в главата си като в банков сейф своите познания и опит, без да изпитва радост от общуването с хората, невярващ на никого, освен на себе си.

Безскрупулен в парични дела, той събра средства за първата си самостоятелна експедиция. Пресече Северния ледовит океан по един никога дотогава незавършван маршрут. С тригодишни усилия съумя да преодолее Северозападния проход, начинание, което не се бе удало на никого преди него. Целият свят славеше постиженията му. Той самият най-много. Неуморим възвестител на своите подвизи, той преценяваше и пресмяташе точно колко по-големи са успехите му в сравнение с тези на мъжете преди него и около него.

Окрилен от постиженията си, той пое към Северния полюс. Ала друг го изпревари.^[3] Бързо взе решение и се отправи в обратна посока. Тръгна да дири Южния полюс. Но и по този път вече вървеше друг.^[4] Начена ужасна надпревара. С хладна пресметливост Северняка пусна в ход своя натрупан, добре систематизиран опит. Къде ли в подготовката на съперника му бе допусната грешка, която той можеше да избегне? И откри тази грешка — Голямата грешка. Другият бе потеглил с коне. А

той заложи на издръжливостта и месото на своите кучета, които бяха едновременно транспортно средство и храна. Другият, със своите понита, загина. А той се завърна победоносно. Изрази голямото си възхищение от конкурента, който вече бе претърпял крушение и бе мъртъв. Не забрави обаче точно да обясни на света грешката с понитата, която бе докарала гибелта на другия. Ако самият той бе победил, това се дължеше на хрумването с кучетата. Успехът бе заслуга, а не просто щастие.

Скоро след това си постави голямата цел на своя живот — да преодолее Северния полюс с ново и по-добро средство — самолета. Осъществяването на тази идея, стремежът му да си осигури за следващата полярна експедиция дирижабъл, го свърза с един Южняк. Поради своя успех Северняка бе станал още по-твърд, по-високомерен, а също мрачен, несдържан и капризен. Лицето му бе прорязано като старо маслиново дърво, устата му се бе изкривила. Този мъж не бе симпатичен, това не би твърдяла и собствената му майка. Малцина според него не заслужаваха презрение, някои той мразеше с ледена ярост, никого не обичаше и от всички изискваше безусловна вяра в собствения му авторитет.

Южняка^[5], с когото сега работеха заедно, бе пълна негова противоположност: симпатичен, гъвкав, лекомислен, по момчешки оптимист, безумно горд при успех и дълбоко отчаян при несполука. Подвижният, обаятелен Южняк и скованият навъсен Северняк взаимно се дебнеха. И двамата смятаха, че не бива да се вярва на другия. И двамата бяха изпълнени с бясно честолюбие, бяха властни и безскрупулни. Още по време на преговорите не мина без сблъсъци. Но имаше само един път до полюса, до славата, и той минаваше през Северняка. За полюса имаше само един дирижабъл и той бе под властта на своя конструктор, Южняка. Южняка бе построил дирижабъла и бе добър пилот. Северняка бе преодолял Северозападния преход, познаваше Арктика и Антарктида. Рисковано бе, когато никога не си стъпвал на снегоходки, да се довериш на друг за пътуване в безкрайните ледове. Рисковано бе, когато никога не си летял, да повериш съдбата си на друг за полет в непознатата пустош, където и най-малката грешка означаваше смърт. Еднаквата нужда, еднаквата цел свързваше тези двама толкова различни мъже. Никой не бе склонен да

дели славата. Всеки се надяваше по пътя към успеха да заграби дела на другия.

Но какво бе всъщност успехът?

Идеята за експедицията бе на Северняка, той бе определил нейния път, бе я подготвил. Зад гърба си имаше тридесет години най-упорито и методично изследване на полюса. Другият допреди половин година не знаеше за полюса нищо повече, освен че там е студено. „Как, и сега този неопитен помагач иска да има дял от честта, дори поголемия дял?“ Северняка мърмореше, наричаше другия неблагоприятен, женствено нервно конте, обзето от хлапашка мания за величие. Светът слушаше доводите на Северняка, приемаше ги и неохотно му изразяваше удивлението си. Но спря дотук. Светът не го насърчи, не му даде възможност за нови подвизи. Разбира се, той самият затрудни тази възможност. Бе педантично съвестен. Негов принцип бе да обмисля предварително всяко положение, което можеше да настъпи, да изключва случайността. Но това не излизаше евтино, а доста скъпо. Както винаги, на високомерния, намръщен мъж, плахо отдаваха славата, ала не и средствата, за да осъществи нова експедиция.

Южняка имаше повече щастие. Надсмиваше се над Северняка, над мрачния, свадлив и патологично себелюбив глупак. „Как, той иска да присвои за себе си славата на начинанието? Боже мой, не остава нищо друго, освен да се усмихва човек. И едно дете вижда, че да се прелети над полюса безсъмнено е постижение на пилота, а Северняка знае за един самолетен мотор само, че бръмчи.“ Позволяваха на Южняка да се усмихва. Той печелеше симпатиите на целия свят, имаше в себе си нещо лъчезарно.

Южняка умееше да бъде лъчезарен при всяко положение. Отстранил бе при пътуването кожените дрехи на Северняка заради прекомерното им тегло. Обаче собствената си униформа на офицер от своята страна бе взел тайно със себе си. В покрайнините на Арктика, когато участниците в експедицията, облечени скромно и целесъобразно, слязоха от кораба, който щеше да ги върне в цивилизацията, той изведнъж се появи в блестящата си униформа. Малкото момиче сред чакащата тълпа протегна своя букет не на навъсения, невзрачно облечен Северняк, а на сияещия офицер.

Не само сърцето на детето, но и сърцето на цялата му лесно възпламеняваща се родина се разтвори за него. Той направи бързо кариера и на млади години стана генерал. За него, който проектиреше нов полет над полюса, родината веднага построи дирижабъл според желанията му — 25 метра височина, 115 метра дължина, 19 000 кубически метра обем, четири гондоли. Резервоарите побираха гориво за седемдесет и пет часа. Моторите имаха мощност 720 конски сили. Впрочем Южняка не бе много придирчив в подготовката си. Не се занимава дълго с науката за снеговете, леда и зимата. Та не притежаваше ли най-съвършеното средство, с каквото някога е тръгвано за полюса. Най-подобрания екипаж? Най-добрата апаратура? Той се осланяше на своето щастие.

Почетни роти, камбанен звън, музика. Неговият дирижабъл излита. На три етапа достига Севера. Стартира за последното решаващо разстояние. По радиото той съобщава на превърналия се в слух свят, че вече е на път за полюса. Сега е над Гренландия, после отвъд Гренландия. След двадесет минути, оповестява радиограмата, той ще бъде на полюса.

Той е на полюса. Изпълнен с победоносно чувство, два часа кръжи над бялата, възделена пустош. Грамофонът свири химна на неговата страна. На леда спускат националното знаме и един голям, благословен от папата кръст. По радиото Южняка докладва на своя крал, на папата, на диктатора на своята страна^[6], че с божия помощ е достигнал полюса. Да живее отечеството!

В една добре съоръжена градска приемателна станция седеше Северняка. Очите му гледаха още по-втрещено от преди, изкривената му уста бе стисната още по-здраво. Той слушаше радиото заедно с другите и изживяваше как съперникът, презреният негодник, достига полюса, кръжи над него, привлича възхитените погледи, станал любимец на света. А той самият бе вложил в това начинание безкрайни години на най-упорит труд, безкрайни нощи на смъртна опасност. Сега неговите подвизи бяха без стойност, славата му бе потъпкана. Леко, след краткотрайна подготовка, с усмивката на артист и с поклон другият бе осъществил това, за което той воюваше цял живот.

О, ако дирижабълът бе негов! С какво старание, с каква предвидливост и методичност щеше да подготви експедицията. Другият, конкурентът, бе небрежен и като пилот. Той го бе видял,

разбрал го бе с ясното, остро прозрение на омразата. Лекомислено бе неговото отлитане, престъпно лекомислено бе да се понесеш над онези ледове, без да имаш точни познания за тях. Ала другият имаше щастие. Имаше облик, който се харесваше на света, имаше чудесния дирижабъл, чудесните машини, чудесната апаратура. Годният беше той, а другият имаше дирижабъла, на негова страна бе щастието.

Северняка седеше в приемателната станция и слушаше внимателно. Бе достатъчно мъжествен, за да изтърпи докрай щастието на презрения. Радистът на другия съобщи за обратния полет. Всичко вървеше гладко, естествено. На борда всичко бе наред. Но ето че се появи мъгла, ами сега? Все по-гъста мъгла, непрогледна мъгла. Навярно малко преувеличаваше радистът на другия. Насрещен вятър, лоша видимост. „Толкова лесно не стават тези неща, момчето ми. Но ти си имаш своето лекомислие, своята весела слепота, своето щастие. Ще стигнеш здрав и читав до сушата. Аз те слушам, ще чакам тук, докато се завърнеш.“ Той седеше и чакаше, искаше докрай да изпие горчилката.

Но виж ти! Затрудненията се увеличават. Височинното кормило не работи както трябва. Дирижабълът блуждае в мъглата. Единият мотор спира. Радистът продължава да предава: „На борда всичко е наред.“ После не съобщава нищо повече.

Северняка се бе заседял от ранна вечер в приемателната станция. А вече се разсъмваше, екипът на станцията се смени за трети път. Той съвсем се бе сковал от чакане, не усещаше глад, седеше и чакаше съобщението, че другият се е завърнал здрав и читав.

Стана обяд. Никакво известие. Може би той се носеше в мъглата, може би се бе наложило принудително кацане, може би радиопредавателят му се бе повредил. Както и да е, но изглежда днес другият нямаше да се върне. Северняка се изправи, изкривен и схванат от дългото седене. Отиде си вкъщи.

И на другия ден етерът остана безмълвен. Южняка имаше гориво за седемдесет и пет часа. Изминали бяха вече петдесет, после шестдесет, накрая седемдесет и петият час. Дирижабълът не пристигна.

Изминаха дни и нощи. И тогава по етера се разнесе вест от Южняка. Неговият дирижабъл експлодирал, той самият с неколцина

души от екипажа се носели върху леден блок на разстояние сто и осемдесет километра от Нордкап.

Целият свят бе обхванат от треска. Възможно ли бе да се спаси този човек? Колко дълго щеше да издържи? Пропуква ли се ледът? Имат ли храна? Отнася ли ги течението? Изпратиха кораби, самолети.

Страната на Северняка обърна погледа си към него. Светът отпрати към него очи. Правителството на страната му го покани да се притече на помощ. Кой, ако не той, можеше да спаси претърпелите крушение?

Северняка бе привикнал на подробни приготовления, научен бе чак след дълги пресмятания да издебва благоприятния миг. Всичко, което бе постигнал досега, дължеше на разумната си предвидливост, а не на щастието. А сега трябваше да потегли от днес за утре, с един набързо подсигурен и недостатъчно преустроен за тази задача самолет. Но той бе Първият, неговата слава го задължаваше. Освен това щеше да изживее страхотен триумф, ако спасеше със самолета си крушенеца, който си бе въобразил, че му е равен, че го превъзхожда. Заяви, че е готов. Фотографите го заснеха как се качва в самолета — устата изкривена, погледът твърд, както винаги.

Това бе последната му снимка. Той не спаси другия със самолета си. Не се завърна.

Завърна се другият.

Преживял бе сурови дни. Бе лежал на своя плаващ леден блок със счупен крак, на косъм от смъртта, заобиколен от спътници, които виждаха в него причината за своето нещастие. Единственият сред тях, който имаше полярен опит, бе загинал. С още двама бе потеглил през ледовете, за да достигне сушата. По пътя бе замръзнал, навярно бе умрял от глад, или пък бе изяден от спътниците си — това никой не знаеше. Но се знаеше, че Южняка е позволил да бъде спасен преди своите другари, той, капитанът, преди екипажа, а също, че е виновен за гибелта на Северняка и на още осмина, и че оцелелите дължат спасението си на ледоразбивача на една държава, която в културно и политическо отношение бе най-лютият противник на собствената му страна.

Той пръв се бе появил във въздушното пространство над Арктика с апарати, които сам бе изобретил, построил и управлявал. Само допреди няколко седмици светът го бе възхвалявал до небето, много

повече, отколкото заслужаваше, много повече от Северняка. Сега го оплюха. Сега той бе страхливец, позор за своята страна, смешен и окаян.

Другият бе мъртъв, бе загинал за него и поради него. А той живееше — единственият жив, който бе водил дирижабъл над Арктика. Ала велик бе другият, а той бе жалък, дори родината му се отрече от него.

1928

[1] Северняка — Това е норвежкият полярен изследовател Роалд Амундсен (1872–1928), който през 1903–1906 г. пресича Северния ледовит океан и пръв доказва възможността да се мине по море от Гренландия до Аляска, през 1911 г. пръв достига Южния полюс, през 1926 г. заедно с Умберто Нобиле предприема пътешествие към Северния полюс с дирижабъл, а през 1928 г. изчезва безследно с екипажа на хидроплана „Латам“ при опит да спаси експедицията на Нобиле. — Б.пр. ↑

[2] Джон Франклин (1786–1847) — английски полярен изследовател, загинал в започнатата през 1845 г. експедиция за търсене на северозападен проход през Северния ледовит океан. — Б.пр. ↑

[3] Става дума за американеца Робърт Пири (1856–1920), който през 1909 г. пръв достига Северния полюс. — Б.пр. ↑

[4] Става дума за англичанина Робърт Скот (1868–1912), който тръгва пръв за Южния полюс, но го достига четири седмици след Амундсен и загива при обратния път. — Б.пр. ↑

[5] Южняка — Това е италианският конструктор на дирижабли и полярен изследовател Умберто Нобиле (1885–1978), който през 1928 г. при експедиция до Северния полюс претърпява злополука и бива спасен от съветския ледоразбивач „Красин“. — Б.пр. ↑

[6] Става дума за Бенито Мусолини (1883–1945), създател и идеолог на фашизма в Италия, който през 1922 г. поема управлението на страната и установява фашистка диктатура. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.